

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Ірина Товкач

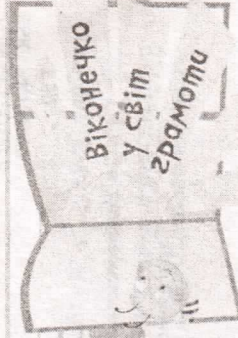
Слово Речення Звуки

Методичний посібник

Частина **1**

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Ірина Товкач

Один із авторів Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» (підрозділи «Мова рідна, слово рідне», «Дитина у довкіллі», «Художня література»)

СЛОВО Речення Звуки

Методичний посібник

Рекомендовано до друку кафедрою дошкільної освіти
(протокол № 16 від 26.06.2013 р.) Педагогічного
інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Відомості

Частина 1

УДК 372.41(07)
ББК 74.102я70
Т 50

Рекомендовано до друку кафедрою дошкільної освіти
(протокол № 16 від 26.06.2013 р.)
Педагогічного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка.

Серія «Віконечко у світ грамоти»

Товкач І. Є.

Т 50
Слово. Речення. Звуки : методичний посібник : у 2 ч. Ч. 1 /
І. Є. Товкач. — Х. : Вид-во «Ранок». — 2013. — 176 с. — (Серія
«Віконечко у світ грамоти»)

ISBN 978-617-09-1420-0

Даний посібник є першою частиною єдиного навчально-методичного комплексу «Віконечко у світ грамоти». Посібник містить методичні та навчальні матеріали для групової та індивідуальної роботи з дитиною в умовах сім'ї та дошкільного навчального закладу. Подано систему занять із навчання дітей 5–6 років елементів грамоти у добувковому періоді з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей, можливостей кожної дитини.

Матеріал наведено у вигляді: інформаційних, наочних і словесно-дидактичних текстів (віршів, загадок, прислів'їв, авторських казок та ін.); авторських дидактичних ігор і вправ.

Автором урахувано зміст Державного стандарту дошкільної освіти України — Базового компонента дошкільної освіти (редакція 2012 р.), який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням.

Видання адресоване широкому колу читачів — педагогам дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, батькам дітей дошкільного віку, студентам і викладачам дошкільних відділень і факультетів вищих навчальних закладів.

УДК 372.41(07)
ББК 74.102я70

Разом дбаємо

про екологію та здоров'я

ISBN 978-617-09-1420-0

© Товкач І. Є., 2013
© Прядкіна Л. К., ін., 2013
© ВГ «Каскад», макет, серія, 2013
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2013

Передмова

Однією з важливих й актуальних проблем у галузі освіти є мовленнєва підготовка дітей до школи (змістовий аспект навчання дітей рідної мови), що охоплює весь період дошкільного дитинства та здійснюється в умовах сім'ї та дошкільного навчального закладу.

Одним із вагомих показників мовленнєвої підготовки дитини до школи є рівень оволодіння нею елементами грамоти.

Ураховуючи те, що *навчання дітей елементів грамоти* — це складна аналітико-синтетична діяльність, для її успішного опанування дитині дошкільного віку спочатку необхідно *оволодіти рідним мовленням*: навчитися чути, розрізняти, чітко й правильно вимовляти звуки в словах; мати розвинений словниковий запас у межах вікового періоду. Засвоїти основні грамагічні форми (узгодження слів у роді, числі, відмінку тощо). Оволодіти елементами навичками діалогічного мовлення: відповідати на запитання, запитувати дорослих й однолітків, самостійно вступати в розмову з дорослими й іншими дітьми, вести організований діалог на запропоновану тему, груповий діалог (бесіду); монологічного мовлення: складати речення, описові й сюжетні розповіді, а також видами мовленнєвої діяльності — елементарним читанням та підготовкою руки до письма.

Посібник є складовою *єдиного навчально-методичного комплексу* з навчання дітей елементів грамоти, що містить *методичний посібник* для педагогів і батьків і *навчальний посібник* (Частина 1. «Слово. Речення»; «Знайомимося зі звуками»; «Складаю структуру слова. Наголос») для індивідуальної роботи з дитиною в умовах сім'ї та сучасного дошкільного навчального закладу.

Пропонований посібник включає методичні та практичні матеріали. У методичній частині (перший розділ) подано загальні рекомендації щодо навчання дітей елементів грамоти; методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми в добувковий період (розділи «Слово. Речення»; «Знайомимося зі звуками»; «Складаю слово. Наголос»). У методичних рекомендаціях до кожного розділу подано завдання, форми, методи, прийоми та засоби навчання дітей елементів грамоти.

Зміст посібника дасть змогу уточнити, збагатити теоретико-методичні знання з питань навчання дітей елементів грамоти й усвідомлення ними мовлення, ознайомить із сучасними техно-

25. Журо́ва Л. Е. Обучение грамоте в детском саду / Л. Е. Журо́ва. — 2-е изд. — М.: Педагогика, 1978. — С. 4.
26. Еремеева В. Д. Мальчики и девочки — два разных мира. Нейропсихологи — учителям, воспитателям, родителям, школьным психологам / В. Д. Еремеева, Т. П. Хризма́н. — СПб.: Тускарора, 2000. — 184 с.
27. Карабаева И. И. Психологам про уяву дошкільників / И. И. Карабаева — К.: Шк. світ, 2009. — 120 с.
28. Кулачківська С. Є. Я — дошкільник. Вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку / С. Є. Кулачківська, С. О. Ладивір. — К.: Нора-принт, 1996. — С. 63—75.
29. Ладивір С. О. Психолого-педагогічні засади керівництва розвитком пізнавальної активності дітей 5—6 років : з кн. «Індивідуалізація виховання в дитячому садку: метод, рекомендації». / С. О. Ладивір. — К.: Міленіум, 2005. — С. 39.
30. Луценко І. О. Дитина і дорослий : вчимося спілкуватись : готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками / І. О. Луценко. — К.: Свігич, 2008. — 203 с.
31. Люблінська Г. О. Дитяча психологія : підруч. / Г. О. Люблінська. — К.: Виц. шк., 1974. — С. 219.
32. Мещеряков В. Г. Психологія : тематический словарь. / В. Г. Мещеряков. — СПб.: Прайм-еврознак, 2007. — 439 с.
33. Психологія : Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Политиздат, 1990. — 136 с.
34. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навч.-метод. посіб. / за ред. Г. С. Тарасенко. — К.: Видавничий дім «Слово», 2010. — 320 с.
35. Піроженко Т. О. Мовленнєве зростання дошкільника. / Т. О. Піроженко — К.: Грайлик, 1999.
36. Піроженко Т. О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку : Досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу / Т. О. Піроженко. — Запоріжжя : ЛПДС ЛТД, — 2003. — 168 с.
37. Особистість дошкільника : Надії та перспективи розвитку : навч.-метод. посіб. Ч. I, II, III / наук. кер. Піроженко Т. О. — Житомир, 2003. — 176 с.
38. Піроженко Т. О. Особистісний потенціал дошкільника : умови розвитку в сучасному суспільстві / Т. О. Піроженко // Дошкільне виховання. — 2012. — № 1. — С. 8—15.
39. Прищепя К. С. Навчання грамоти : метод. посіб. до «Букваря» авт. К. С. Прищепя, В. І. Колесниченко. — К.: Форум, 2002. — 144 с.
40. Проскура Е. В. Развитие познавательных способностей дошкольника / под ред. проф. Л. А. Венгера. — К.: Рад. шк., 1985. — 128 с.
41. Проскура О. В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками : навч. посіб. для студ. пед. фак. / О. В. Проскура. — К.: Освіта, — 1999. — 199 с.
42. Професійна освіта : Словник / за ред. Н. Г. Ничкало. — К.: Вища шк., 2000. — С. 14.
43. Товкач І. Є. Знайомимося зі звуками : готуємо до сучасної школи. / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1998. — № 1. — С. 23—25; № 2. — С. 16—17.
44. Товкач І. Є. Хто в будиночку живе? : дидактична гра. / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1998. — № 4. — С. 10—11.
45. Товкач І. Є. Скажи, де котик? : дидактична гра. / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1998. — № 5. — С. 6—7.
46. Товкач І. Є. До країни Звукляндії з казкою : конспекти занять / І. Є. Товкач // Палітра педагога. — 1998. — № 1. — С. 22—23.
47. Товкач І. Є. До країни Звукляндії з казкою : конспекти занять, дидактичні ігри. / І. Є. Товкач // Палітра педагога. — 1998. — № 2. — С. 22—26.
48. Товкач І. Є. Зашифровані слова. Малюки, додому! : дидактичні ігри. / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1998. — № 5. — С. 19—21.
49. Товкач І. Є. В піжмурки на галявині : посіб. на конкурс / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1999. — № 9. — С. 16—17.
50. Товкач І. Є. Новосельці : посіб. на конкурс / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання. — 1999. — № 11—12. — С. 36—37.
51. Товкач І. Є. Колобкові мандри : посіб. на конкурс / І. Є. Товкач // Джміль. — 1998. — № 4. — С. 15—18.
52. Товкач І. Є. Індивідуалізація навчання грамоти дітей 5—6 років / І. Є. Товкач // Актуальні проблеми психології : Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 2 : зб. наук. статей. / за заг. ред. проф. С. Д. Максименка та С. Є. Кулачківської. — К.: Нора-принт, 2004. — С. 113—118.
53. Товкач І. Є. Розвиток словесної творчості в процесі навчання дітей елементів грамоти / І. Є. Товкач // Актуальні проблеми психології : Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 5 : зб. наук. статей / за заг. ред. проф. С. Д. Максименка та канд. психолог. наук С. О. Ладивір. — К.: Нора-принт, 2008. — С. 167—177.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. — 2012. — № 7. — С. 4—19.
2. Богуш А. М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. А. М. Богуш. — К. : Вищ. шк., 1992. — С. 359—360; 373—374.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підруч. / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш; за ред. А. М. Богуш. — 2-ге вид., доп. — К. : Видавничий дім «Слово», 2011. — 704 с.
4. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : Ч. I та II навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / упоряд. А. М. Богуш. — К. : Видавничий дім «Слово», 2005. — 720 с.
5. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч. посіб. / А. М. Богуш, Н. І. Лудан. — 2-ге вид., доп. — К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. — 304 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. Реалізація завдань освітньої лінії «Мовлення дитини» / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш // Дошкільне виховання. — 2012. — № 10. — С. 8—15.
7. Впевнений старт : програма розвитку дітей старшого дошкільного віку / кер. проекту Б. М. Жебровський. — К., 2012.
8. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» // Освіта. Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик, 1993. — №№ 44, 45, 46. — С. 2.
9. Дитина : програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер. програми О. В. Проскура та ін. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головна. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. — 3-тє вид. доопр. і доп. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — 492 с.
10. Освітня програма «Дитина в дошкільні роки» / Кер. проф. Крутий К. Л. — 2010.
11. Регіональна програма розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкільля» / Авт.-упор. Білан О. І. — 2011.
12. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту О. В. Огнев'юк; наук. ред. Н. В. Кудикіна, В. У. Кузьменко; авт. кол. Е. В. Белкіна, Н. І. Богданець-Білооскаленко, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова, М. С. Вашуленко та ін. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України: Головна. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА); Київ; ун-т ім. Б. Грінченка. — 3-тє вид. доопр. та доп. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — 400 с.
13. Ігрова діяльність у дошкільній освіті п'ятирічних дітей (педагогічний супровід до програми «Дитина») : навч.-метод. посіб. / Г. В. Беленька, В. М. Вертугіна, Ю. О. Волинець та ін.; за заг. ред. Н. В. Кудикіної. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. — 220 с.
14. Наукова школа академіка Алли Богуш: монографія / упоряд. і заг. ред. А. М. Богуш. — К. : Видавничий дім «Слово», 2009. — 528 с.
15. Кондratenко Л. О. Весела грамота: метод. рек. для вчителів та вихователів / за ред. Ю. З. Гільбуха. — К. : НПП «Психодіагностика та диференційоване навчання», 1994. — 144 с.
16. Збірник загадок для учнів початкової школи. / упоряд. Г. С. Сапун. — Тернопіль, 1999.
17. Січовик І. П. Весела школа. — К. : Видавничий центр «СІ», 2005. — 400 с.
18. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Власова. — К. : Либідь, 2005. — 400 с.
19. Венгер Л. А. Домашня школа мислення / Л. А. Венгер, А. П. Венгер. — М. : Знання, 1984. — С. 3—5.
20. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 класі : посіб. для вчителя / М. С. Вашуленко. — К. : Освіта, 2001. — 176 с.
21. Выготский Л. С. Собр. соч. в 6 т. / Л. С. Выготский; под ред. М. Г. Ярошевского. — М. : Педагогика, 1984. — С. 34—37.
22. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у світі» / А. М. Гончаренко. — К. : Світлиця, 2009. — 160 с.
23. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. — К. : Вид. центр «Академія», 2004. — 308 с.
24. Журова Л. Е. К вопросу о формировании фонематического восприятия у детей дошкольного возраста : из кн. «Сенсорное воспитание дошкольников» / Л. Е. Журова, Д. Б. Эльконин; под ред. А. В. Запорожца, А. П. Усовой. — М. : Изд. АПН РСФСР, 1963. — С. 213—223.

Заняття № 20. Закріплення вміння виконувати аналіз речень, слів. Односкладові слова.....	103
Інтегроване заняття № 21, упродовжене в роботу допільного навчального закладу № 5 «Дзвіночок».	
Розроблено Валентиною Лиско. Політ у космос	107
Тексти на картках	109
Термінологічний словничок для педагогів і батьків	112
Додатки	116
Додаток 1	
Слово. Речення.....	116
Віршовані твори про мову	
для індивідуальної роботи з дітьми.....	116
Дидактичні ігри	117
Приклад індивідуально-парної роботи з дитиною, яка має навички читання слів, речень	131
Додаток 2	
Знайомимося зі звуками.....	137
Вправи	139
Авторські казки про звуки мовлення.....	140
Ігри на уточнення та закріплення знань про голосні й приголосні звуки мовлення.....	147
Ігри на уточнення та закріплення знань про м'які й тверді приголосні	150
Вправи	155
Додаток 3	
Склад слова. Наголос	159
Список використаної та рекомендованої літератури	168

Заняття № 7. Практичне ознайомлення з реченням (продовження). Спосіб умовного позначення речень. Слова-настрої.....	69
Заняття № 8. Закріплення знань про слова, речення. Поділ речень на слова (продовження). Визначення кількості слів у реченні.	72
Заняття № 9. Слова-близюки. Слова, що служать для зв'язку слів у реченні.	74
Заняття № 10. Закріплення знань про слова, речення.....	76
Знайомимося зі звуками	79
Заняття № 11. Звуки мовні та немовні. Звуковий аналіз слова. Слова-навіаки.....	79
Заняття № 12. Голосні звуки мови. Їхнє умовне позначення. Казка 1 «Про Голосного».....	82
Заняття № 13. Приголосні звуки мови. Умовне позначення приголосних звуків. Казка 2. «Зустріч Голосного з Приголосним».....	85
Заняття № 14. Тверді й м'які приголосні звуки мови. Їхнє умовне позначення. Казка 3. «Про М'якого Приголосного».....	87
Заняття № 15. Звуковий аналіз і синтез вимовлених слів. Казка 4. «Як посварилися Твердий Приголосний із Голосним».....	91
Склад слова. Наголос.....	95
Заняття № 16. Поділ слова на склади. Казка 5. «Як Голосний із братами Приголосними лисеня рятували».....	95
Заняття № 17. Склад слова (продовження). Графічне зображення складової структури слова.....	97
Заняття № 18. Склад слова (продовження). Наголос слова. Наголошений склад.....	99
Заняття № 19. Закріплення вивченого про склад, наголос слова. Казка 6. «Як Голосний із Приголосними утворювали склади до слів».....	102

Зміст

Передмова.....	3
Методичні рекомендації для педагогів і батьків.....	6
Слово. Речення.....	31
Прийоми навчання.....	32
Методи навчання.....	33
Знайомимося зі звуками.....	34
Методичні прийоми звукового аналізу та синтезу слова.....	39
Складова структура слова.....	41
Наголос у слові.....	44
Пам'ятка для дорослих «Правила поділу на склади».....	45
Перспективне планування занять і роботи у повсякденній діяльності (із дидактичними іграми та вправами).....	46
Орієнтовні плани-конспекти занять у добуковеному періоді.....	52
Слово. Речення.....	52
Заняття № 1. Ознайомлення зі словом. Казка «Про людей і слова».....	52
Заняття № 2. Практичне ознайомлення зі словом (продовження). Слова — назви предметів.....	55
Заняття № 3. Практичне ознайомлення зі словом (продовження). Слова — назви дій.....	59
Заняття № 4. Практичне ознайомлення зі словом (продовження). Слова — назви ознак предметів.....	62
Заняття № 5. Закріплення знань про слова. Довгі та короткі слова.....	64
Заняття № 6. Практичне ознайомлення з реченням. Слова звичливості.....	67

54. Товкач І. Є. Пізнавальний інтерес старшого дошкільника як одна з важливих передумов формування навчальної діяльності у дитини молодшого шкільного віку / І. Є. Товкач // Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти : Всеукраїнська наук.-прак. конференція : зб. матеріалів / редкол. К. І. Волинець, Г. Г. Кондратенко, Н. В. Кудикіна та ін. — К. : КМПУ ім. Б. Грінченка, 2009. — С. 83—86.*
55. Товкач І. Є. Усвідомлення старшими дошкільниками мовлення : зб. наук. статей Т. 4. : вип. 6 / І. Є. Товкач // Актуальні проблеми психології у 12-ти т. / за ред. проф. С. Д. Максименка. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — С. 213—225.*
56. Товкач І. Є. Пізнавальний інтерес старшого дошкільника як одна з вагомих мотиваційних тенденцій навчальної діяльності. / І. Є. Товкач // Вісник Інституту розвитку дитини. — К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. Драгоманова, 2010. — С. 118—123.*
57. Товкач І. Є. Індивідуальні особливості дітей дошкільного віку в ракурсі теоретичних розробок педагогів і психологів. / І. Є. Товкач // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. — Наукові записки Рівненського держ. гуман. ун-ту. Вип. 2 (45). — Рівне: РДГУ, 2011. — С. 123—126.*
58. Товкач І. Є. Хочу бути мамою, хочу бути татом : навч.-метод. посіб. / І. Є. Товкач. — К. : Видавничий дім «Слово», 2012. — 368 с.*
59. Товкач І. Є. Гендерне виховання дошкільнят / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання, 2012. — № 3. — С. 8—11.*
60. Товкач І. Є. Любов до книги плекаємо з малку / І. Є. Товкач // Дошкільне виховання, 2012. — № 11. — С. 12—14.
61. Ушинський К. Д. Твори. Т. 2. — К. : Радянська школа, 1954. — С. 515.
62. Холодная М. А. Когнитивные стили : о природе индивидуального ума : учеб. пособ. / М. А. Холодная. — М. : ПЕРСЭ, 2002. — 304 с.
63. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / под ред. В. В. Давыдова, В. П. Зинченко. — М. : Педагогика, 1989. — С. 57.

* Ця література внесена до Методичних рекомендацій до Програми виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина».